



ВІСНИК

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 3 (17)

ЧЕРВЕНЬ 2009

заснована у

2006 р.

Розповсюджується
безкоштовно

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про відзначення державними нагородами України з нагоди
Дня довкілля

За вагомий особистий внесок у вирішення екологічних проблем, розвиток природоохоронної справи, збереження навколишнього природного середовища по с т а н о в л я ю:

Присвоїти почесні звання:

“ЗАСЛУЖЕНИЙ ПРИРОДООХОРОНЕЦЬ УКРАЇНИ”

РИБАКУ Миколі Петровичу - першому заступникові директора - головному природознавцю Карпатського біосферного заповідника, Закарпатська область

Президент України **Віктор ЮЩЕНКО**

м. Київ, 5 червня 2009 року
N 419/2009

ВІТАЄМО!

Трудова біографія Миколи Петровича Рибачака тісно пов'язана із Карпатським біосферним заповідником, в якому працює майже 26 років. Почав її лісником Чорногірського лісництва, майстром лісу, потім - помічником лісного, провідним інженером, лісничим Марамороського лісництва. 10 років виповнилося, як був призначений головним лісничим, а відтак - першим заступником директора - головним природознавцем КБЗ.

Закінчив Сторожинецьку лісову школу, Львівський лісотехнічний інститут. За його безпосередньої участі, заповідник двічі розширювався, ефективно працюють основні відділи та ПНД відділення.

За багаторічну сумлінну працю неодноразово нагороджувався адміністрацією КБЗ, органами районної та обласної ради, влади та галузевим міністерством.



ВІДБУЛАСЯ ТРИСТОРОННЯ МІЖНАРОДНА ЗУСТРІЧ

8-12 травня ц. р. у м. Рахові, на базі Карпатського біосферного заповідника, відбулася третя міжнародна зустріч делегацій вчених України, Німеччини та Словаччини, присвячена розширенню українсько-словацького об'єкту Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат». Основна мета зустрічі – обговорити сучасний стан справ щодо підготовки номінації для включення до складу існуючого об'єкту 5 кластерів природних букових лісів, що збереглися на території Федеративної республіки Німеччини.

Зустріч розпочалася з візиту до найбільшого у світі осередку букових пралісів із бука лісового (*Fagus sylvatica*), що знаходиться на території Угольсько-Широколужанського масиву Карпатського біосферного заповідника. Екскурсія величними первісними лісами, відвідання Долини нарцисів, Музею екології гір та еколого-освітнього центру «Музей нарцису» справила на німецьких і словацьких фахівців незабутнє враження.

Відкрив зібрання директор Карпатського біосферного заповідника проф. Федір Гамор, після чого відбувся обмін вітаннями від національних делегацій. Першим і найважливішим питанням порядку денного було обговорення менеджмент-плану «Букових пралісів Карпат», допрацьованого німецькою стороною з метою інтеграції у склад об'єкту нових ділянок. Потім обговорено «унікальність Всесвітньої цінності» номінованих до приєднання німецьких кластерів.

(Закінчення на 6-й стор.)



ЗА КРУГЛИМ СТОЛОМ – ЕКОЛОГИ ЗАКАРПАТТЯ

5 червня з нагоди Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища в Ужгороді відбулося засідання круглого столу на тему «Роль науки, освіти та засобів масової інформації у розв'язанні екологічних проблем Закарпаття», організоване обласною державною адміністрацією з ініціативи Карпатського біосферного заповідника.

У його роботі взяли участь представники обласних ради та державної адміністрації, державного управління охорони навколишнього природного середовища, Карпатського біосферного заповідника, Ужанського національного природного парку, національного природного парку «Синевир», Ужгородського національного університету, Карпатської лісосослідної станції. Також учасниками круглого столу були керівники Закарпатського еколого-наатуралістичного центру, управління лісового господарства,

головного управління земельних ресурсів, Української академії аграрних наук, Інституту підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, головного управління рибінспекції, Закарпатського інституту агропромислового виробництва, Державного закарпатського проектно-технологічного центру охорони родючості ґрунтів та якості продукції, а також таких громадських організацій як громадське об'єднання «Рідне Закарпаття», екологічний клуб «Рутенія» та екологічний клуб «Карпати», представники засобів масової інформації.

Круглий стіл відкрив академік Екологічної академії наук України, директор Карпатського біосферного заповідника Ф. Гамор, який окреслив основні екологічні проблеми Закарпаття та роль науки, освіти і засобів масової інформації у їх розв'язанні.

(Закінчення на 6-й стор.)

СПРАВИ
ПРОФСПІЛКОВІКОНФЕРЕНЦІЯ
ПРИЙНЯЛА
КОЛЕКТИВНИЙ ДОГОВІР

29 травня ц.р. відбулася профспілкова конференція Карпатського біосферного заповідника, на якій, як основне питання, обговорено виконання угоди між профспілкою та адміністрацією КБЗ за 2006-2008 роки і прийнято нову угоду на 2009-2011 р.р.

Конференції передували обговорення питання на зборах у природоохоронних науково-дослідних відділеннях, а також на засіданні науково-технічної ради та на виробничій підсумковій нараді, за наслідками 2008 року. Тому доповідач, перший заступник директора – головний природоохоронець КБЗ, голова комісії з підготовки нового колективного договору Микола Рибак акцентував увагу присутніх на тому, що угода за 2006-2008 роки, в основному, виконана. Зокрема, підсумки роботи заповідника, відділень, відділів і служб регулярно обговорювалися на виробничих нарадах, на засіданнях науково-технічної ради, зборах у трудових колективах. Критичні зауваження і пропозиції працівників узгалено, їх враховано при складанні колективного договору на новий строк. Колектив справляється із завданнями, покладеними на його працівників. Заповідник став базою для проведення різних міжнародних конференцій, нарад, зустрічей. У ньому створено міцну базу для різних наукових досліджень, природоохоронної та екоосвітньої роботи. Нарощує потенціал не дивлячись на обмежене фінансування державою.

Міцніють і розвиваються міжнародні зв'язки заповідника з природоохоронними і науковими установами Німеччини, Швейцарії, Словаччини, Польщі, Румунії та ряду інших держав.

Адміністрація, профком КБЗ значну увагу приділяють дотриманню законодавства України про працю. Трудівники тут соціально захищені. Їм своєчасно виплачується зарплатня, різні доплати і надбавки та пільги. Все це диференційовано штатним розкладом, тарифною сіткою і розрядами, затвердженими положеннями. Усім працівникам гарантовано безумовне право на відпустки, додаткові відпустки, лікування і відпочинок. Лише на виплату зарплатні, доплати і пільги та відрухування на зарплату заповідник торік витратив 5,7 млн. грн.. За рахунок державних коштів для служби держохорони було придбано 122 комплекти форменого одягу на

суму 425 тис. грн., комп'ютерну техніку та мобільні телефони – на 100 тис. грн., а також транспортні засоби для відділень і служб. З питань охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії колектив вважається одним із кращих у районі. До речі, на конференції керівник дирекції Фонду соцстрахування від нещасних випадків у Рахівському районі Володимир Закурений вручив заступнику директора заповідника із загальних питань та охорони праці Миколі Гречуку грамоту Рахівської районної державної адміністрації за вагомі успіхи в роботі.

Зміцнюється в заповіднику база для екоосвіти, рекреації і туризму, вживаються заходи для поліпшення дисципліни праці тощо.

Попри позитивне, як зазначали виступаючі на конференції члени профспілки начальник Богдан-Петроського ПНДВ Василь Шемота, інженер відділу відтворення, збереження та використання природних ресурсів Дмитро Курін, начальник цього відділу Василь Регуш, майстер Угольського ПНДВ Іван Добруник, а також директор заповідника Федір Гамор, у колективі слід наполегливіше переходити від кількісних до якісних показників роботи. Та й науковці мають глибше досліджувати, відслідковувати та опереджувати негативні явища у природному середовищі, особливо у лісі, вносити конкретні пропозиції, щоб не було, як у нинішньому році, масових уражень дерев короїдом тощо. Як підкреслив Ф. Гамор, слід дорожити іменем працівника заповідника, кожному вболівати за стан справ, за престиж установи. Крім цього, потрібно більше дбати про умови для підтримки традиційного господарювання населення в горах, домагатися цього через внесення змін до чинного законодавства про заповідники.

Конференція прийняла новий колективний договір між адміністрацією та профспілковою організацією на 2009-2011 роки. Вона затвердила положення: про комісію із трудових спорів та комісію із питань охорони праці, обрала комісію з цих питань. Також затвердила положення про діяльність уповноважених працівників трудових колективів осіб з питань охорони праці та вирішила створити пожежно-технічну комісію заповідника.

Вл. інф.

НАМ ПИШУТЬ

ЗАЧАРОВАНІ КРАЄМ

Природа споконвіків приваблювала любителів активного відпочинку. Чисте повітря, величні гори, зелені ліси, швидкоплинні річки і потоки – незабутні враження отримують діти, які приїздять відпочивати у село Кваси із Бородянського району Київської області.

Десять років Світлана Володимирівна Пилипенко, за сприяння Бородянської райдержадміністрації, дарує дітям чудову казку гір.

Зцією метою і був створений наметово-туристичний табір «Здорово живемо». Поталанило його організаторам, що знайшли місцину в Квасах, у мальовничому селі, де природа і гостинність його мешканців надихають на нові походи у ці чарівні гори.

Доречно відзначити, що переважна більшість дітей, які хоч раз відвідали цю місцину, повертаються сюди знову. Відпочиваючи у Карпатах, вони торкаються серцем унікальної природи, особливо масивів, які

входять до Карпатського біосферного заповідника, дізнаються про історію гуцульського краю, побут і традиції. А ще їх полонить гостинність місцевого населення.

Хочемо подякувати Квасівському сільському голові Василю Дімичу, його дружині Катерині, начальнику Кевелівського природоохоронного науково-дослідного відділення Карпатського біосферного заповідника Василю Вербицькому, інспекторам цього наслідення Василю Пог'юку, Ярославу Тулайдану, які не тільки допомагали нам у всьому, але й роблять велику справу в охороні унікальних екосистем, розвитку екотуризму краю.

Ми щиро вдячні всім за сприяння у пізнанні цього чарівного краю, прищепленні любові до природи дітям і впевнені, що шлях від Бородянки з Київщини до Квасів на Рахівщині не заросте, а ми знову повертатимемо до Вас.

Вікторія БУРМІСТРОВА,
керівник табору.

ДЕРЕВА-ВЕЛЕТНІ

На території Карпатського біосферного заповідника, в Угольському та Широколужанському природоохоронних науково-дослідних відділеннях, знаходяться букові праліси. Їх площі тут займають 10 тисяч гектарів. На цих угіддях ростуть дерева, вік яких становить понад 300 років, висотою 30 і більше метрів, діаметром до 60 сантиметрів. Також є букові праліси у Кузій-Свидовецькому, Кевелівському та Черногірському ПНДВ. Однак ареал їх поширення тут не такий значний.

Ростуть у заповіднику і ялино-ялицеві праліси. Зокрема, їх ділянки розташовані у Черногірському та Кевелівському ПНДВ. Ці ліси тут мають вік до 200-300 років. Висота окремих дерев теж сягає більше 50 метрів, а діаметр – до 1,5 і більше метрів. Наприклад, біля дороги промаркованого міжнародного маршруту Закарпатського туристичного шляху у рочищі «Товстий Грунь», у Черногірському ПНДВ, поруч ростуть дерева-велетні: ялиця біла (*Abies alba* Mill), висота якої 52,8 метра, діаметром 1,52 метра, загальною кубомасою 37м³; бук лісовий (*Fagus sylvatica* L), висотою більше 35 метрів, діаметром 64 сантиметри (на фото). Про це довідуємось з інформаційних табличок, поміщених на деревах.

Біля згаданих дерев постійно зупиняються туристи, милуючись ними, віддаючи їм свою

негативну енергію, збагачуючись позитивною, хорошими самопочуттями.

Роль пралісів, в т.ч. й дерев-велетнів, у природі унікальна. Вони поглинають найбільше вуглекислого газу із повітря і найбільше збагачують його киснем. Найбільше своєю великою масою і потужною кореневою системою утримують вологу. В їх кронах, дуплах, норах під коренями знаходять собі прихисток безліч птахів й інших представників фауни, а насіння служить кормом для диких звірів. Під покривом пралісу, у його першому ярусі, ростуть багато унікальних представників флористичного світу.

Микола ВОЛОЩУК,
завідувач ботанічною лабораторією КБЗ.



НОВИНИ З ВІДДІЛЕНЬ

ПРОГРАМУ 2009 РОКУ ТЕЖ ВИКОНАЄМО

За підсумками роботи у 2008 році Трибушанське ПНД відділення Карпатського біосферного заповідника визнано одним із найкращих. Як колектив домігся цього?, – слово начальнику відділення **Івану Полянчуку**.

– Основне наше завдання – охорона природно-заповідного фонду. Для цього на 4078 га угідь створено 3 об'їзди, 12 обходів. Маємо форелеве господарство площею водного дзеркала – 0,4 га. В ньому утримуємо до 14 тис. особин струмкової і райдувної форелі. Доглядаємо шкільку біля адмінбудинку відділення, в якій вирощуємо саджанці ялиці білої, ялини сибірської, вегели та самшиту.

Охоронною діяльністю зайняті 12 інспекторів. У рибному господарстві працюють шість чоловік. А всього у відділенні трудяться 25 працівників. Показово те, що багато лісових ділянок прилягають до дворогощтарств громадян, залізничної колії, шосейних доріг, туристичних маршрутів і місць рекреації, що ускладнює процес охорони заповідної території. Звідси – високий антропогенний вплив на угіддя відділення. Досить сказати, що 60 відсотків протоколів, складених за порушення заповідного режиму в Карпатському біосферному заповіднику торік, – наші. Також більше 30% приписів від загальної кількості складено нашими інспекторами. Але справа не лише в цьому, а й в тому, аби не допустити грубих порушень: браконьєрства, пожеж тощо.

Інший напрямок нашої основної діяльності – науково-дослідна робота. Маємо сім науково-дослідних ділянок, на яких науковці заповідника проводять комплекс заходів, відслідковують розвиток флори і фауни, вплив на них природного середовища тощо. Є дослідні ділянки, які закладені ще в 30-ті роки

минулого століття професором Златніком. До цього слід додати, що у нас одна з найбільших із усіх відділень – буферна зона, тобто зона, яка безпосередньо прилягає до угідь Великобичківського держлісгоспу та Рахівського державного лісодослідного господарства, і в якій дозволяється господарська діяльність у погодженні з нами. Ця зона становить 3,8 тис. га в урочищах Мала і Велика Росіші, Балдя, Балдняк, Шоймул, Верхній Вільховатий.

Стосовно пропаганди екологічних знань, як одного із основних напрямків діяльності відділення, наголошу, що саме у нас розташований еколого-освітній центр «Центр Європи». Через нашу територію проля-



гають промарковані пішохідні маршрути Закарпатського туристичного шляху до гори Піп-Іван Мараморський. На наших угіддях, в зоні антропогенних впливів, знаходиться показове полонинське господарство на гірському пасовищі Берлибашка Костилівської територіальної громади, створене нею за кошти міжнародного гранту, який ця громада виборола в конкурсі. Відвідування наших рекреаційних зон і об'єктів – платне. Торік їх оглянули кілька тисяч туристів. Відвідувачів, охочих оглянути красу природи нашої місцини й те, як у заповіднику її охороняють і примножують, буде ще більше, як тільки буде остаточно оформлено візит-центр, якщо спільними зусиллями вдасться поремонтувати дорогу, поруйновану паводками у високогір'я на Лисичий до Піп-Івана.

Уміло, з метою поширення екологічних знань, використовуємо всю друковану продукцію, видану заповідником, засоби наочності, радіо, телебачення, пресу. Торік я чотири рази виступав у програмах телепередач, один – вже у нинішньому.

Торік ми заготовили деревини від рубок згідно оздоровчих заходів – 1033 кубометрів. До речі, ми виділяємо населенню сільських територіальних громад дрова, деревину і випаси. Відрадно й те, що учень Ділівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Богдан Никоряк готував науково-дослідну роботу на базі нашого рибного господарства і зайняв перше призове місце в конкурсі Малої Академії Наук України.

Від форелевого господарства минулого року одержано

31,5 тисяч гривень. А всього нами зароблено торік понад 105 тисяч гривень.

Добре працювали впродовж року майстри з охорони природи Іван Годинко, Андрій Савляк, Іван Юркуц, інспектори Василь Брана, Андрій Глушманюк, звалювальники лісу Михайло Пекарюк та Юрій Годинко і ряд інших.

Не збираємося здавати позицій і в 2009 році. А працювати є над чим. До нагальних завдань належить моніторинг лісових насаджень шпилькових порід. Він вже показав, що певна їх кількість у нинішньому році уражена короїдом, про що складено акти, внесено відповідні пропозиції адміністрації КБЗ, про те, які оздоровчі заходи слід ужити на цих ділянках. Впродовж травня трапилися три пожежі, які були оперативно локалізовані і лісовим угіддям завдано незначної шкоди. Попри вдосконалення і поглиблення природоохоронної, науково-дослідної і екоосвітньої роботи, плануємо розширити рибне господарство, оскільки не все водне дзеркало використовували досі. Біда, бо в нашому регіоні ніхто не виробляє корми для рибних господарств, доводиться шукати їх в інших областях України. Вони там дуже дорогі, від чого собівартість рибної продукції дуже висока. Не всюди знайдеш інвентар для ведення рибництва. Належить також подбати про кращі умови праці людей – перемонтувати контору відділення, оновити наочність. Програма року напружена. І, хоч усюди в країні вирує криза, ми її осилимо.



**ЗАПИТУЄТЕ –
ВІДПОВІДАЄМО**

ЗАПОВІДНИК У ЦИФРАХ І ФАКТАХ

Цю рубрику запроваджуємо з метою поінформованості населення про діяльність Карпатського біосферного заповідника у відповідь на їх запити.

Кошти, отримані заповідником від надання платних послуг (в тому числі і за відвідування його територій), спрямовано до спеціального фонду Державного бюджету України. У 2008 році таких послуг надано на суму близько 600 тис. грн., в тому числі біля 200 тис. грн. від рекреаційної діяльності.

Частину коштів, які надійшли від загального та спеціального фондів державного бюджету, державного фонду охорони навколишнього природного середовища використано на облаштування садиби-музею нарцису в Долині нарцисів на Хустщині, екоосвітнього центру в географічному Центрі Європи, частково – на створення такого центру на Перемишчці під Говерлою, а також оформлення аншлагов, інших засобів наочності, на комп'ютеризацію, придбання форменого одягу для працівників служби державної охорони та деякі інші внутрішні потреби.

Усіх видів податків і зборів КБЗ торік сплатив 2,4 млн. грн., в т.ч. до бюджетів усіх рівнів – 572,8 тис. грн. та до Пенсійного фонду України – 1 млн. 446 тис. грн.

У минулому році заповідником відпущено дров різним споживачам усього 3235 кубометрів за середньою ціною 1 м³ - 36,6 грн. Крім цього, за заявами споживачів, реалізовано 1551 кубометр деревини.

**За даними відділу економіки
і планування КБЗ.**



ФОТОРЕПОРТАЖ

У ПОЛОНІ ЧАРУЮЧОЇ

Долина нарцисів – один з унікальних ботанічних об'єктів Карпатського біосферного заповідника, в якому охороняються найбільший у Середній Європі осередок нарциса вузьколистого (*Narcissus angustifolius*). Цей високогірний вид рослини поширений в Альпах, на Балканах і в Карпатах на висотах 1100-1200 н. р. м. Популяція нарциса вузьколистого в цьому рівнинному локалітеті збереглася з післяльодовикового періоду і має реліктовий характер, зростає на території масиву в кількох угрупованнях.

Ця типова гірська квітка занесена до Червоної книги, утворює тут у Кірешах, поблизу Хуста, масові зарості на площі 257 га. Зустрічається в Україні тільки на Закарпатті. Ще донедавно була поширена в Карпатській низовині та в передгір'ї, на околиця Буштина та в Мукачівському районі. Але в результаті інтенсивного освоєння земель майже всюди зникла і збереглася тільки в Кірешах. Однак і тут, внаслідок надмірного внесення пестицидів і мінодобрив, неправильної меліорації земель, ареал зростання рослини значно зменшився. А господарники прагнули розорати цю унікальну ділянку, створити тут водосховище. Ці дії, без сумніву, призвели б до зникнення популяції цього останнього рівнинного місцезростання нарциса. Щоб врятувати унікальний природний комплекс,

постановою уряду від 12 грудня 1979 року „Долину нарцисів” оголошено заповідною зоною і передано до складу Карпатського біосферного заповідника.

Назва „нарцис” походить з грецької епічної легенди про вродливого юнака, який самозакохався і боги перетворили його в квітку, яка й носить згадану назву. У стародавньому Римі нарцис був символом перемоги. А, наприклад, у Швейцарії ще й до нині влаштовують свята та честь цієї квітки.

До Долини нарцисів у Кірешах завжди прикута прискіплива увага не лише науковців, а й широкої громадськості, особливо – у весняну пору, коли нарцис вузьколистий цвіте, а Долина кривається суцільною ковдрою ніжно-білих квітів, з надвичайно духмяним запахом. Тоді вона зачаровує усіх.

Разом з науковцями лісівничої лабораторії КБЗ виїхали до Долини нарцисів вранці, 9 травня, заздалегідь, доки вранішнє спекотне сонце ще не розкинуло над Кірешами своє осяйно-пекуче проміння у повну силу. Незважаючи на те, що день був святковим, а на годиннику щойно викарбувалося 8 год. 30 хв., повз пропускний пункт, який розмістився біля будинку-музею нарциса вузьколистого природоохоронного науково-дослідного відділення вже прямували відвідувачі. Тут же підприємливі кірешці розташували свої

лотки з різним крамом, яким торгують, пропонуючи відвідувачам. Звідси відкривається вид на оглядові майданчики квітів Долини нарцисів. Вже здалека захоплюється ароматом їх запаху. Аж ген, понад село з цього боку, вони утворили суцільний білий килим запашних дивоцвітів, що ніжно погойдують бархатистими голівками під мелодію вранішнього вітру, немов би вітаючись з нами та іншими поціновувачами природи.





Начальник ПНДВ "Долина нарцисів"
І. Ференцик

КРАСИ

Біля контори ПНДВ зустріли начальника відділення Івана Ференцика. Привіталися, поздоровили один одного зі святом.

– Сьогодні знову буде напружений день, як і попередній тиждень, – каже. – Нарциси квітнуть. У таку пору у нас майже щодня буває кілька тисяч відвідувачів з усіх кінців України та із-за кордону. Трапляється, й до 20 тисяч доходить. Люди милуються чудом природи, цікавляться цим унікальним заповідним куточком. До їх послуг маємо еколого-освітній центр-музей, буклети, карти-схеми, три оглядові майданчики. Звичайно, у деяких місцях довелося огородити ділянки, бо є серед відвідувачів такі, які намагаються залізти за огорожу, межові знаки, зривають квіти. Уявіть собі, що було б з цією заповідною територією, якби вона не охоронялася, сюди був би вільний доступ! Витоптали б усі рослини, все довкруг і нарцис зник би тут назавжди. Для того, щоб цього не трапилося, й існує заповідний режим, організовано регулярне посилене чергування. Під час цвітіння нарцисів до цього залучаються як працівники ПНДВ, яких у відділенні шість, так і з інших служб заповідника, які

приїжджають з Рахова, відділень КБЗ. Сьогодні, наприклад, усього нас 18 чоловік. Але й цього замало. Тому звертаємося за допомогою до працівників міліції з Хуста, які виділяють наряд.

Біля пропускного пункту зупинилися чотири миловиді жінки. З усього видно, що туристи. Знайомимося. Виявляється, приїжджають сюди з Києва уже кілька років поспіль, саме під час цвітіння нарцисів.

– Не намилуємося цією красою, – розповідають. – Чотири роки тому вперше відвідали Долину нарцисів. І з тих пір не можемо, аби ось так, дружно, знову і знову не побувати в Кірешах. Добре, що зберігаєте і оберігаєте для людства цей заповідний куточок.

Того дня у Долині нарцисів побували більше десяти тисяч відвідувачів. Серед них – учасники тристоронньої міжнародної українсько-німецько-словацької зустрічі щодо розширення об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО „Букові праліси Карпат”. Екскурсоводом для них цією заповідною територією був сам директор КБЗ Федір Гамор. Від нього, наприклад, вони дізналися, що заповідник, крім науково-дослідних, живає ряд організаційно-технічних і практичних

заходів, як ось: вирубування верболюзу, підтримання в належному стані рівня ґрунтових вод, викошування дозвільних ділянок. І, звичайно, це – охорона територій.

Гості, як і багато інших відвідувачів Далини нарцисів того дня, по-належному оцінили збереження заповідником цієї унікальної ділянки зростання нарциса вузьколистого в Українських Карпатах.

Ми ж довідалися, що, на жаль, не всі відвідувачі ставлять собі за мету духовно поспілкуватися з природою, осягнути її красу, цінність і унікальність. Серед них є такі, які нищать цю природу. Особливо це стосується деяких місцевих мешканців Кірешів. Охоронці заповідної території в день наших відвідин склали 15 протоколів на порушників заповідного режиму, які, з метою наживи, виривали квіти нарцисів, тут же торгували букетами. Протоколи передано на розгляд суду. Отже, охоронцям у Долині нарцисів роботи вистачає.

Ідуть в Долину нарцисів люди звідусіль. Свою справу зробив Інтернет, телевізійники. Зокрема, 9 травня там побували телеоператори з „Інтера”, каналів „1+1”, „ІСТV” та ряду інших, взяли інтерв'ю у працівників КБЗ. І полинула слава про нашу Долину нарцисів далі й далі. Вона, немов магніт, манить, притягує до себе.

Василь БОЙЧУК.

На фото: Долина нарцисів у різних сюжетах.



ВІДБУЛАСЯ ТРИСТОРОННЯ МІЖНАРОДНА ЗУСТРІЧ

(Продовження,
початок на 1-й стор.)

Наступне питання, запропоноване до обговорення, стосувалося листів-погоджень від урядів Словаччини та України, пов'язаних із приєднанням німецьких кластерів. Представниками Міністерств, що були присутні на зустрічі, погоджено процедуру їх підготовки та надсилання. Також на зустрічі обговорювалася і процедура підписання Меморандуму про



порозуміння між трьома країнами, який був підготовлений на другій тристоронній зустрічі, що відбулася в кінці минулого року на острові Вільм (ФРН).

Учасники зустрічі підтримали пропозицію Ф. Гамора щодо будівництва на базі Карпатського біосферного заповідника Міжнародного науково-освітнього центру «Букові праліси». Німецькі колеги

пообіцяли віднайти кошти для фінансування цього об'єкту.

Учасники зустрічі відвідали ділянки об'єкту Всесвітньої природної спадщини «Букові праліси Карпат» на території Словаччини.

Василь Покин'черета,

заступник директора з науково-дослідної та екоосвітньої роботи КБЗ.

ШВЕЙЦАРЦІ ІНВЕНТАРИЗУВАТИМУТЬ НАШІ БУКОВІ ПРАЛІСИ

Карпатський біосферний заповідник та Швейцарський Федеральний інститут лісових, снігових та ландшафтних досліджень єднають давні зв'язки. Зокрема, тісно співпрацюємо в рамках проекту «Співпраця між установами». А 19-24 травня ц.р., з метою започаткування нового проекту, швейцарські колеги знову побували у заповіднику. Мета згаданого проекту – статистична, наскрізна інвентаризація найбільших у світі пралісів бука лісового в Угольсько-Широколужанському масиві КБЗ. Керувала швейцарською делегацією відомий у світі фахівець лісової справи Бригітта Коммармот.

Разом з науковцями заповідника, швейцарці підготували базу для пілотного проекту, реалізація якого розпочнеться у липні нинішнього року. Тоді буде апробовано методики досліджень в рамках інвентаризації, а також вирішено низку організаційних питань, пов'язаних з проектом, а основна частина проекту буде виконана студентами лісогосподарських вишів України та Швейцарії.

В рамках візиту, відбулася робоча нарада за участю фахівців та директора КБЗФ. Гамора, Науково-дослідного інституту гірського лісівництва та Львівського лісотехнічного університету, в ході якої обговорено основні наукові підходи до реалізації проекту.

В.І.нф.

ЗА КРУГЛИМ СТОЛОМ – ЕКОЛОГИ ЗАКАРПАТТЯ

(Продовження, початок на 1-й стор.)

На зібранні виступили: заступник голови обласної ради В. Бринзович, начальник відділу держуправління охорони навколишнього природного середовища А. Полянський, декан географічного факультету УжНУ, доктор фізико-математичних наук, професор С. Поп, завідувач міжвідомчою науково-дослідною лабораторією охорони природних екосистем, доктор біологічних наук, професор УжНУ Комендар, декан біологічного факультету УжНУ, доктор біологічних наук, професор В. Ніколайчук, доктор медичних наук, професор В. Маляр, директор Карпатського біосферного заповідника, доктор біологічних наук, професор Ф. Гамор, директор Закарпатського еколого-натуралістичного центру О. Геревич, член-кореспондент Української академії аграрних наук, професор УжНУ М. Лендел та ряд інших.

Серед гострих екологічних проблем Закарпаття, які обговорювалися на круглому столі, були очистка області від залишків старих запасів отрутохімікатів, відсутність у багатьох населених пунктах каналізації, катастрофічні паводки, проблеми лісового господарства, відсутність контролю за якістю продуктів харчування (забрудненість нітратами, генетично модифіковані продукти), проблема утилізації побутових відходів у населених пунктах, ерозійні процеси на крутосхилах та інші.

Було відмічено, що Закарпаття володіє унікальним природним потенціалом. Зокрема гідрологічні ресурси дозволяють повністю задовольнити потреби краю в

електроенергії. Завдяки м'якому клімату і великій кількості опадів (40% опадів України випадає в Карпатах, з яких лівова частка припадає на Закарпаття) віддача ґрунту може бути вищою, ніж на чорноземях. Великі площі добре збереженої природи можуть служити хорошою базою для розвитку туризму і рекреації. Щоб цей потенціал ефективно працював на благо людей, необхідно ще дуже багато зробити. У цьому контексті велике значення має нещодавно створена Президентом України Екологічна академія наук України, яка покликана виступити науково-методичним та координаційним центром для розв'язання проблем екологічної безпеки та сталого розвитку України.

У підсумковому документі зустрічі, зокрема, зазначено, що державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування та суб'єктам господарювання необхідно ширше залучати науково-дослідні установи для оцінки можливих екологічних наслідків від проєктованої господарської діяльності та мінімізації її негативних впливів на природне середовище. У свою чергу науково-дослідним установам області слід поглибити фундаментальні та прикладні



дослідження процесів, пов'язаних із кліматичними змінами, виникненням катастрофічних стихійних явищ, забрудненнями води, повітря та ґрунтів, проникненням на ринки генетично-модифікованих продуктів та сільськогосподарських культур.

Учасники круглого столу вважають, що робота зі збору, переробки та утилізації побутових відходів, очищення населених пунктів та водотоків від засмічення має бути справою честі кожного громадянина та органу влади. Тому органам місцевого самоврядування необхідно в першочерговому порядку зосередити необхідні матеріальні та фінансові зусилля для подолання цієї проблеми. Було також звернено увагу місцевих органів влади на необхідність виконання законів України та Указів Президента з питань формування національної екологічної мережі та розширення мережі об'єктів природно-заповідного фонду.

Влас.кор.



ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ ПРО ДОВКІЛЛЯ!

Щорічно 5 червня відзначається Всесвітній день довкілля, встановлений у 1972 році Генеральною Асамблеєю ООН.

На честь цього природоохоронного свята Карпатським біосферним заповідником проведено низку заходів для учнівської молоді. Їх основною метою стало поглиблення знань про природу родного краю.

«День відкритих дверей» у Музеї екології гір та історії природокористування, що проводився у Всесвітній день довкілля, скликав найбільше учасників. Понад 300 учнів загальноосвітніх шкіл м. Рахова та району, група столичних школярів відвідали Музей у цей день. До проведення екскурсій було залучено учнів з Костишівки. Вони пройшли спеціальний курс підготовки під керівництвом працівників Карпатського біосферного заповідника та педагогів місцевої школи – завуча із навчальної роботи Любові Боботи і Галини Липчак. Юними екскурсоводами-волонтерами (Ганна Савляк, Сергій Боднар, Іван Йонаш, Вікторія Вішован, Надія Коржук, Віра та Ірина Сокирлеї, Іван Бойчук, Любов Костанюк, Петро Бобота) проведено 13 екскурсій.

Також в рамках відзначення свята довкілля проходили тематичні дні, на яких діти набували практичних знань з біології та географії. У програмі кожного заходу – цікава розповідь науковців, демонстрація колекцій, живих об'єктів, роботи приладів тощо. Цього року погода сприяла проведенню практичних занять у природі. Так, у День птахів під керівництвом орнітолога заповідника Богдана Годованця діти оглянули гнізда, вивчали спів різних видів пернатих,

спостерігали за вигодовуванням пташенят дорослими особинами. День ентомолога відкрив таємниці світу комах. Науковий співробітник зоологічної лабораторії Євген Ляшенко навчав користуватися ентомологічним сачком, визначати комах різних рядів, продемонстрував колекції. Спільно із ботаніками заповідника Тетяною Антосяк і Миколою Волощуком у День флори учні вивчали розмаїтий світ рослин. У дендропарку вони познайомилися із «гостями з далеких країв» – рослинами-екзотами, в альпінарії – з високогірною флорою Карпат. У День води діти дізнавалися про водні ресурси краю, проблеми їх збереження і значення у житті людини. Програму заходу підготували співробітники фенології-метеорологічної лабораторії (Людмила Піпаш).

На базі біосферного заповідника відділом сейсмічності Карпатського регіону Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України відкрито сейсмологічну станцію «Рахів». Дослідження та прогнозування землетрусів незмінно викликає увагу. Тож, про сейсмічну активність Землі, причини виникнення, походження та типи землетрусів розповів науковий співробітник Йосип Бундзяк. Він також продемонстрував сейсмомодатчики, познайомив присутніх із принципами їх роботи.

Довкілля – це середовище, в якому ми живемо і від якого залежимо. Й учні Рахівщини тепер знають про нього значно більше!

Вікторія БУНДЗЯК,
начальник відділу пропаганди,
екоосвіти та рекреації.

ВСІ ДОРОГИ ВЕДУТЬ ДО НАС

ЧЕСЬКИЙ КРАЙ ВИСОЧИНА ДОПОМАГАЄ ЗАПОВІДНИКУ

У нашому районі днями в черговий раз побувала чеська делегація з Краю Височина, зяким Рахівщина має тісні дружні зв'язки.

Під час візиту чеська делегація відвідала Карпатський біосферний заповідник, ознайомилася там з Музеєм екології гір та природокористування в Українських Карпатах. Директор заповідника Федір Гамор ознайомив гостей з діяльністю установи, перспективами її розвитку. Особлива увага акцентувалася на тривалих проєктах, які науковцями КБЗ спільно з чеськими колегами реалізуються з питань вивчення пралісів, а також створення екологоосвітнього цен-

тру в географічному Центрі Європи. Заступник голови ради Краю Височина Володимир Новонтий розповів, що керівництво краю розглянуло проєктні пропозиції Карпатського біосферного заповідника і вирішило профінансувати окремі з них. Зокрема, у нинішньому році 200 тисяч чеських крон виділено на благоустрій та інформаційне наповнення згаданого центру. А керівник крайового уряду Височини Зденек Кадлец заповнив, що така співпраця буде продовжена у наступні роки з метою збереження природної і культурної спадщини в Центрі Європи.

КОРЕЙСЬКІ ВЧЕНІ ПРОПОНУЮТЬ СПІВПРАЦЮ

29 травня ц.р. у Карпатському біосферному заповіднику побувала делегація науковців із Республіки Корея (Південна Корея). Це – учасники VI Міжнародного українсько-корейського науково-практичного семінару який проходив у Києві на базі Національного Ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України з 27 травня по 3 червня, і з яким корейці співпрацюють ряд років. Делегацію супроводжували науковці НБС.

На центральній садибі КБЗ відбулася зустріч делегації з директором заповідника доктором біологічних наук, професором Федором Гамором та науковцями цієї установи. Керівник делегації директор Національного Арборетуму Кореї Кванг-Воо Парк розповів про діяльність установи, яку очолює і яка вивчає біорізноманіття Кореї. Ландшафт, де розташований Арборетум, подібний до нашого, заповідницького. Науковці Республіки Кореї, крім Національного ботанічного саду, шукають в Україні науково-дослідні природоохоронні установи, з якими б вони могли співпрацювати на рівні реалізації різних проєктів, наприклад, в напрямку збереження зникаючих видів флори. За рекомендацією дирекції НБС, вони обрали Карпатський біосферний заповідник, висловилися за створення подібно корейському Арборетуму, ботанічного саду у нас. Ф. Гамор ознайомив корейських колег із заповідником, наголосив на його здобутках у природоохоронній науково-дослідній роботі як об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО. Було констатовано, що колектив КБЗ із задоволенням сприймає пропозицію з корейської сторони про співпрацю, підпише про це меморандум і прийме участь у розробці конкретних проєктів.

Корейські науковці побували у музеї екології гір і природокористування в Українських Карпатах, у географічному Центрі Європи, відвідали унікальні куточки Кузії-Свидовецького ПНДВ, гірські с х и л и Чорногори, були вражені чудом о во у природою, красвидами заповідника.



Добірку підготував **Василь БОЙЧУК**.

НЕХАЙ ВАМ ЗОЗУЛЯ СТО ЛІТ НАКУЄ

23 червня – Василю Григоровичу Ретізнику виповнюється 60 років

Доля машиніста екскаватора Карпатського біосферного заповідника Василя Ретізника тісно пов'язана з рідним краєм – селом Богдан, де жили його прашури, батьки, де мешкає сам з сім'єю. Якраз літньої червневої днини 1949 року у родині Григорія Ретізника там з'явився первісток, якому судилося стати продовжувачем роду, спадкоємцем чудових традицій, звичаїв та обрядів, працелюбності, якими так багаті буденність і свята горян Рахівщини.

Багато води долі Білою Тисою від тоді потекло. Лиш сподади закарбувалися у пам'яті. Ось він семирічний хлопець. До школи пішов. Побільшало турбот, бо, окрім того, що допомагав батькам поратися по господарству – стерегти та доглядати корову, вівці, сіно заготовляти для годівлі худоби взимку, – час настав вчитися грамоті.

... Закінчилася літньою юністю, яку часто називають безтурботною. Для Василька Ретізника вона не була зовсім такою хоча б тому, що він був слухняним, завжди дуже відповідальним. Вже старшокласником працював у лісі – доглядав лісокультури у Щацьському лісопункті, а з 1967 року – чокерувальником на трелювальному тракторі. На таку відповідальну роботу будь-кого з молодих не брали, бо вона вимагала неабияких сил і енергії. Звідси в армію пішов. Службу проходив у Німеччині, що теж дуже відповідально. Звільнився у запас – і знову на роботу у лісокомбінат. Полюбив молодий чоловік техніку, на якій працював. І це було помітно, не пройшло повз увагу керівників лісопункту. Його направили на навчання у Надвірнянську школу механізації. Звідти повернувся з дипломом механізатора-екскаватора.

З тих пір більше не розлучався з транспортним засобом. 26 років трудився на трасовому екскаваторі у лісокомбінаті, а з 1996 й досі – у Карпатському

біосферному заповіднику, на колісному. Лісовозні дороги будував. Досить складно було, особливо, коли ліквідували вузькоколієві та лісозаготівельні ділянки віддалилися. Рив екскаватором котловани під цех деревного борошна та під приміщення меблевої фабрики у Рахові. І були також дороги, дороги, дороги. Їх сотні кілометрів упорав.

Не поменшало роботи і в заповіднику. Адже саме на цей період його праці припадають найбільш руйнівні паводки 1998, 2001 та 2008 років. Таких раніше навіть старожили не пам'ятали! Екскаватор єдиний не лише у КБЗ, але й на всю богданську долину та асянський напрямок. Тому він був і є на розхват: у Квасному, Лугах, Говерлі, Усть-Рогнескулі, у Кевелевому, чи в Шумнесці, на Менчелі Квасівському або де-інде. Працював на спорудження міні-ГЕС у Білині, двох бензозаправок у райцентрі. І всюди, взимку і влітку, у стужу і спеку, цей працелюбний чоловік зі своїм надійним сталевим другом, проявляючи сумлінність, свої обов'язки виконував чесно, якісно і в строк. Можна собі уявити: живе у Богдані, а завше, працювати доводиться за десятки кілометрів від домівки, добиратися вчасно в різні населені пункти тощо. А ще – й техніка ламається. Усілякого за роки праці доводилося натерпітися, пережити, пройти.

– Знаєте, що найбільше турбує, – ділиться думками Василь Григорович, – це те, якої масштабності набули руйнування від повеней. Вони почастишали в наших горах. Все це пов'язую з неконтрольованими вирубками лісів у верхів'ях. Вода під час злив не затримується молодняками і на зрубах, суцільними потоками рине у русла річок, несучи з собою неприбрані рештки з лісосік. Утворюються загати, а повинь, яка прорвалася, руйнує все на свому шляху: дороги, підпірні стінки, мости, житла людей, городи... Можна собі уявити, що було б,



якби ми не мали ще й заповідних територій, де людська діяльність обмежена! А так, комусь доводиться потім терпіти від безгосподарності. Добре, що у нас така держава, що допомагає ліквідувати пошкодження. Дехто нарікає, начебто, заповідник нічого не робить, не ремонтує і не будує лісові дороги. Якби не екскаватор КБЗ, не скоро б люди їздили у гори, на полонини, на лісорозробки. Щойно повернувся з Кевелівського природоохоронного науково-дослідного відділення, де відновлював дороги на полонини Шумнеску, Менчіл. Звідти переїжджаю у Костишівку, де теж потрібно поправити поруйноване.

Із розмови з Василем Григоровичем не відчувається, що днями йому виповнюється 60 років. Енергійний, турботливий, каже що на пенсію ще не збирається. Про домівку, дружину, дітей говорить з теплою. З Досею Василівною виховали сина й дочку. Жаль, звичайно, що довелося їм по світові поневірятися. Бо завод «Катод» у Квасад, де працювали, на ноги стали, збанкрутував. В Чехії опинилися. Там собі, як і багато наших сумлінних горян, славу завоювали. А він з дружиною тут, у Богдані, газдуєть. Все мають у господарстві, аби жити нормально. Тож на життя не нарікають. Хібащо – дітей, онуків хотілося б бачити поруч!

Поважають В. Ретізника в селі і колективі, де працює, як не втомного трударя, дуже відповідального спеціаліста. І, Василю Григоровичу, нехай вам зозуля сто літ накує, здоров'я міцного, щастя рясного доля дарує.

Василь БОЙЧУК

НАМ ПИШУТЬ

ЦІКАВЕ ВИДАННЯ

З приємністю відкрив для себе рахівську регіональну екологічну газету «Вісник Карпатського біосферного заповідника», яку з 2006 року видає ця науково-дослідна установа міжнародного значення. Крім того, Карпатський біосферний заповідник видає всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал «Зелені Карпати». В газеті висвітлюється широкий спектр екологічних проблем, зокрема охорони унікальних екосистем, збереження видів рослинного і тваринного світу, на які так багатий наш край.

У «Віснику» глибоко аналізуються функції, які мають виконувати біосферні резервати, згідно з Севільською стратегією, прийнятою на Генеральній Конференції ЮНЕСКО у 1992 році. На шпальтах видання розтлумачуються Постанови Кабінету Міністрів України щодо компенсацій за шкоду, заподіяну незаконним збиранням або знищенням рослин, занесених до Червоної книги України, що так актуально в наш час. Газета і журнал подають цікаву інформацію про біорізноманіття краю, а також тлумачення назв окремих видів і властивостей, що, безперечно, цікаво і корисно не тільки для фахівців, але й для широкого загалу.

Хочеться подякувати редакціям «Вісника» та «Зелених Карпат» за вагомий внесок у збереження неповторної краси Карпатських гір та побажати нових творчих успіхів у цій благородній справі.

Микола КОЗУРАК,
старший науковий співробітник
Львівської Національної
академії мистецтв.

Адреса редакції:

вул. Красне Плесо, 77, а/с 8, м. Рахів,
90600 Закарпатська обл.

Контактні тел: (03132) 2-21-93, 2-29-14.

Ел. пошта: cbr-rakhiv@ukr.net

http://cbr.nature.org.ua

Засновник і видавець: Карпатський
біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію
Зт № 401 від 25. 01. 2006 року.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),

Василь Бойчук (редактор),

Василь Покин'череда,

Юрій Беркела,

Дмитро Сухарюк,

Ярослав Довганич,

Йосип Бундзяк,

Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів
несе автор.

Газета віддрукована у Хустській районній
друкарні.

Замовлення №

Тираж 1000 примірників.